

**אחריות נושאי משרה לאירועים סביבתיים
–מה ניתן (או לא ניתן) ללמוד מהחלטת בית
המשפט העליון בערעור על אישור הסדר
הפשרה בנוגע לאסון הזיהום בנחל אשלים
(ע"א 5440/23 לובי 99 בע"מ (חל"צ) נ' הרשות
לשמירת הטבע והגנים הלאומיים)**

עדכוני לקוחות

בשנת 2017, קרסה דופן בבריכת פוספוגבס (תוצר לוואי של ייצור חומצה זרחתית) שבחזקתה של חברת רותם אמפרט ("החברה"). בעקבות הקריסה החלה גלישה מסיבית של נוזלים חומציים מהבריכה לנחל אשלים ולסביבה למשך כ-48 שעות ולאורך יותר מ-20 ק"מ. הנחל וגדותיו הוצפו בנוזלים אשר הובילו לפגיעה אקולוגית קשה וחלק ניכר מהנזק לא שוקם עד היום. האירוע זכה לכינוי "אסון הזיהום בנחל אשלים"

בעקבות אירוע הזיהום החמור, הוגשו מספר תובענות ייצוגיות נגד החברה על ידי המשרד להגנת הסביבה רשות הטבע והגנים וקבוצות תובעים פרטיות. בתובענות נטען כי החברה התרשלה בכך שלא נקטה באמצעי זהירות מספקים כדי למנוע את האסון, וכי היא אחראית לשלם פיצויים לציבור בגין הנזק שנגרם.

במאי 2023, נחתם הסכם פשרה בין הצדדים, לפיו החברה תשלם פיצוי בסך של 115 מיליון שקל לציבור. הסכום יועד לשיקום הנחל והסביבה, ולתשלום פיצויים לנפגעים.

היו מי שדעתם לא הייתה נוחה מהסדר הפשרה, בעיקר מהטעם שלא הוטלו במסגרת ההסדר חיובים אישיים על נושאי משרה בחברה ולכן הוגש ערעור על החלטת בית המשפט המחוזי המאשרת את ההסדר. לאחרונה, דחה בית המשפט העליון את הערעור שהגישו חבר הכנסת לשעבר מיקי רוזנטל וארגון "לובי 99".

בשורה התחתונה, בית המשפט העליון מצא את ההסדר ראוי למרות שהוא לא מתייחס לאחריותם האישית של נושאי המשרה.

האם פסיקת העליון מכרסמת באחריותם של נושאי משרה לאירועים סביבתיים?

לדעתנו, התשובה לכך היא לא. וליתר דיוק, לא בהכרח.

מקריאת פסק הדין, נראה כי בית המשפט העליון כמו גם בית המשפט המחוזי שלפניו, סובר כי **ההליך הייצוגי אינו ההליך המתאים ביותר לביורו אחריותם של נושאי משרה לאירועים סביבתיים והוא מעדיף סיום מהיר ויעיל של ההליך לרווחת ציבור הנפגעים, על פני ביורו אחריותם של נושאי המשרה. ביורו שכמובן יעכב את הגעת הפיצוי לזכאים לו.**

לעמדת בית המשפט, קיימים מישורים משפטיים אחרים שמתאימים יותר לקידום התכליות שעניינן אחריות אישית של

נושאי משרה. ומה הם המישורים הללו?

- בלשונו של בית המשפט "ראש וראשון לדיון בנושא האחריות האישית הוא המשפט הפלילי". בית המשפט חוזר בהקשר זה על עמדתו משכבר, המצדדת ככל הניתן, בהטלת אחריות (גם) על אנשים בשר ודם ביחס להתנהגויות פליליות (במסגרת ההחלטה בית המשפט מביע את חוסר שביעות רצונו מהתמשכות החקירה הפלילית בעניין אירוע הזיהום בנחל אשלים).
- נתיב משפטי נוסף שניתן לילך בו לדעת בית המשפט, הוא הגשת תביעה נגזרת כנגד נושאי משרה בשם החברה. להשלמת התמונה בית המשפט מתייחס גם לאפשרות לנקוט בהליכים מנהליים (צווים, עיצומים כספיים ועוד).

ואם נסכם את משמעות החלטת בית המשפט על נושאי משרה - ההחלטה אולי מצננת במקצת את המוטיבציה של תובעים ייצוגיים לכלול נושאי משרה בתביעתם כאשר אין טענות קונקרטיות כנגד התנהלותם. יחד עם זאת, **ההחלטה שבה ומחדדת את החשיבות של מיצוי האחריות האישית באירועים סביבתיים ושמה על נס את ההליך הפלילי כמישור המתאים ביותר לעשות זאת, לצד כלים אזרחיים ומנהליים נוספים.**

אין ספק שנושאי משרה נרתעים מההליך הפלילי, החל משלב החקירה, עובר לשלב העמדה לדין וניהול הליך, וכלה חלילה בהרשעה. התמודדות עם הליך פלילי אינה נעימה לשון המעטה. היא טומנת בחובה השלכות שלא קיימות בהליכים אזרחיים, כמו רישום פלילי והעדר יכולת לשפות את נושא המשרה בגין קנס פלילי שהוטל עליו.

בהקשר זה ראוי לציין כי לאחרונה התבשרנו על פיילוט של השקת יחידת מתנדבים סביבתית ייעודית של משטרת ישראל. היחידה תפעל בשטח באופן יזום לאיתור עבירות סביבתיות ומטרתה לסייע בהידוק יכולות האכיפה הפליליות והמנהליות של המשרד.

האם המשרד מיישם את הביקורת שהוטחה בו ואנחנו צפויים לראות עליית מדרגה באכיפה של עבירות סביבתיות? אנחנו בוודאי נעקוב אחרי כל התפתחות.

משרדנו מתמחה בייצוג חברות ונושאי משרה בתחום הגנת הסביבה. נשמח ללוות אתכם בגיבוש הנחיות מתאימות ובחינת התקשרויות בתחום הגנת הסביבה, ובמידת הצורך גם בהכנה וייעוץ לקראת חקירה על ידי גורמי האכיפה הרלוונטיים.

אנשי קשר

שיר ארביב
מגשרת, עורכת דין

יחיאל ציפורי
עורך דין בכיר